کوتاه از جامعه

فتح نسخه‌ها به‌دست آنتی‌بیوتیك

مهرناز خیراندیش، مدیرکل دفتر نظارت و پایش مصرف فرآورده‌های سلامت سازمان غذا و دارو گفت: بررسی بیش از ۱۰۶ میلیون نسخه بیمه تامین اجتماعی در سال ۱۳۹۷ و شاخص‌های نسخه‌نویسی نشان می‌دهد که در بیش از ۴۸ درصد نسخ، انواع آنتی‌بیوتیك تجویز شده است. وی افزود: در گروه آنتی‌بیوتیك‌ها، به ترتیب قرص مترونیدازول، قرص سفیکسیم و کپسول آموکسی‌سیلین تجویز بالاتری داشته‌اند./ایسنا

ایران و روسیه در آستانه لغو روادید

ولی تیموری، معاون گردشگری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کشور گفت: لغو روادید با روسیه مربوط به سه سال پیش است که موافقت‌نامه‌ای بین دو دولت امضا شد، مجددا این موضوع را مورد بررسی قرار داده‌ایم و لغو روادید سفرهای گروهی بین دو کشور نهایی شده است. تیموری ادامه داد: ما به این نتیجه رسیدیم که لغو روادید برای ورود گردشگر جواب می‌دهد و اگر مردم بتوانند آزادانه سفر کنند قطعا در عمل نتایج مثبتی را خواهد داشت./فارس

کاهش ساعت طرح ترافیك در تهران

روابط عمومی معاونت حمل و نقل و ترافیك شهرداری تهران در اطلاعیه‌ای اعلام کرد: از ابتدای آذر تا پایان سال جاری، زمان اجرای طرح‌های ترافیکی از ساعت ۱۹ به ساعت ۱۸ تغییر می‌یابد.

کاهش یك ساعته زمان اجرای طرح شامل هر دو محدوده طرح ترافیك و محدوده کنترل آلودگی هوا می‌شود. این تصمیم با توجه به کوتاه شدن طول روز و به جهت تخلیه سریع‌تر ترافیك بزرگراه‌های شهر در ساعات شبانگاهی، برابر اختیارات قانونی شهرداری تهران و براساس هماهنگی صورت گرفته با پلیس راهور تهران اتخاذ شده است./جام جم دیلی

ویزیت بیماران مناطق محروم از سوی پزشکان بسیجی

ابراهیم متولیان، رئیس سازمان بسیج جامعه پزشکی کشور گفت: ۷۰۰ تیم پزشکی در هفته جاری (هفته بسیج) بیماران را در مناطق محروم سراسر کشور به صورت رایگان ویزیت می‌کنند.

وی افزود: همچنین در هفته بسیج دو بیمارستان صحرایی در مناطق محروم استان‌های اردبیل و گلستان ایجاد می‌شود که تمام امور پزشکی را به نیازمندان خدمات‌رسانی می‌کنند.

متولیان با بیان این‌که سازمان بسیج جامعه پزشکی کشور متشکل از پزشکان و پیرا پزشکانی است که فارغ از دیدگاه‌های سیاسی خود، در کنار یکدیگر به خدمت‌رسانی به مردم می‌پردازند، عنوان کرد: ۷۰۰ تیم پزشکی و متخصص به تناسب موقعیت انواع خدمت‌رسانی را در ایام و مناسبت‌های مختلف به نمایش می‌گذارند و همچنین ماهانه یك بار در مناطق کم‌برخوردار حضور می‌یابند و به ویزیت و درمان مردم آن منطقه می‌پردازند./ایرنا

تشکیل گشت‌های شبانه برای مقابله با «پسماندسوزی»

سعید محمودی، مدیرکل اداره حفاظت محیط زیست استان تهران ضمن اشاره به این‌که «ضایعات‌سوزی» یکی از معضلات زیست‌محیطی جنوب استان تهران است، گفت: برای مقابله با این اقدام و شناسایی کامل این نقاط تیم‌های پایش شبانه در جنوب استان تهران تشکیل شده است. وی با تاکید بر این‌که دستگاه‌های دیگری نیز وظیفه مقابله با پسماندسوزی را برعهده دارند، گفت: متاسفانه گاهی همکاری‌های بین‌بخشی ضعیف است؛ این درحالی است که مقابله با آلودگی هوا تنها برعهده یك یا دو دستگاه نیست./ایسنا

توزیع بسته‌های غذایی بین زنان باردار مناطق محروم

محسن منصوری، رئیس بنیاد علوی از توزیع ماهانه یك میلیون سبد غذایی با ۱۴ قلم کالا بین زنان باردار مناطق محروم خبر داد. وی گفت: یکی از طرح‌های اجرا شده از سوی بنیاد مستضعفان کمك‌رسانی به زنان باردار مناطق محروم است که به دلیل نداشتن بضاعت مالی، دچار سوءتغذیه شده‌اند و به دنبال این مشکل بیش از ۸۰ درصد از نوزادانشان معلول متولد می‌شوند./ایسنا

۲۰۰ مدرسه هرمزگان بدون آب و برق

موسی دادی‌زاده سرخایی، مدیرکل آموزش و پرورش هرمزگان گفت: بیش از ۲۰۰ مدرسه در این استان از نعمت آب و برق که جزو اولین و ابتدایی‌ترین نیاز بشری بوده، محروم هستند. وی با اشاره به این‌که تنها در شهرستان بشاگرد ۱۳۰ مدرسه بدون برق است، عنوان کرد: در مدارسی که بدون آب و برق و تجهیزات اولیه هستند؛ چطور باید به دنبال کیفیت آموزشی باشیم./ایرنا

۳۰ درصد جمعیت کشورمان تا ۳۰ سال دیگر سالخورده خواهد شد و آن وقت ایران نیز می‌شود یکی از پیرترین کشورهای جهان، شاید حتی پیرتر از ژاپن امروز که در صدر جدول است

عکس: جام جم

تعالی دوباره «جمعیت»

طرح جامع جمعیت پس از چندسال وقفه در دستور کار مجلس قرار گرفت

مریم خباز

جامعه

شاید بشویم ژاپن، شاید ایتالیا، احتمالا پرتغال و آلمان، شاید هم فنلاند یا بلغارستان و یونان، آن وقت به ما نیز بگویند یکی از پیرترین کشورهای جهان.

این هفت کشور که نام بردیم به علاوه سوئد و لیتوانی و کرواسی که روی هم می‌شوند ده کشور، ۲۰ تا ۲۷ درصد جمعیت‌شان مردمانی سالخورده‌اند، آدم‌هایی ۶۵ ساله و بالاتر، با موهای سپید و بیماری‌های متعدد و احتمالا ناتوان.

مرجعی که اوایل سال ۲۰۱۹ میلادی، کشورها را اینچنین رده بندی کرد (پایگاه اطلاعاتی world population) البته رتبه صد و دوم جهان را به ما داد، رتبه‌ای که نشان می‌داد خطر پیرشدن جمعیت فعلا در سال جاری میلادی و چند سال بعدترش چندان بیخ گوشمان نیست و سالخورده بودنِ فقط ۶ درصد از جمعیت ایران در آینده نزدیك نمی‌تواند خطرناك باشد.

اما بیایید به ۳۰ سال دیگر فکر کنیم، به سال ۲۰۵۰ میلادی که می‌شود سال ۱۴۲۸ خودمان، به سالی که پایگاه اطلاعاتی «وُرد پاپیولیشن» نیز به آن فکر کرده و درباره‌اش تخمین‌هایی زده. آمار این پایگاه نشان می‌دهد ۳۰ درصد جمعیت کشورمان تا ۳۰ سال دیگر سالخورده خواهد شد و آن وقت ایران نیز می‌شود یکی از پیرترین کشورهای جهان، شاید حتی پیرتر از ژاپن امروز که در صدر جدول است.

البته بسیار قبل تر از این تخمین زدن‌ها و نمودار رسم کردن‌ها و جدول کشیدن‌های خارجی، عده‌ای کارشناس در داخل کشورمان هشدار کاهش زاد و ولد و پیرشدن جمعیت را داده و گفته بودند که ایران تا دو سه دهه آینده ترکیب جمعیتی اش به هم می‌ریزد. حتی طرح این چالش و در میان گذاشتن آن با مردم به بالاترین مقامات کشور و حتی تریبون رهبری نیز رسید و موضوع آنچنان بالا گرفت که «طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده» متولد شد.

این طرح البته بعد از تصویب درمجلس به سبب مخالفت‌هایی که با آن بود، نتوانست به قانون تبدیل شود و بنابراین عقیم و ابتر ماند ولی چالش پیرشدن جمعیت و افت جمعیت مولد در کشور همچنان دغدغه‌ای ملی باقی ماند.

این دغدغه آخرین بار پنج روز پیش مطرح شد، جایی لابه لای بیانات رهبری در دیدار با تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی، وقتی که ایشان در کنار استفاده از واژه‌هایی همچون ثروت ملی، گسترش رفاه عمومی و مصون‌سازی اقتصاد از آسیب تحریم‌ها از پنجره جمعیتی نیز گفتند. ایشان پنجره جمعیتی را یك مزیت دانستند و گفتند امروز که در دل این فرصت قرار داریم باید قدر آن را بدانیم، زیرا این پنجره تا ۲۰ سال دیگر باز است و اگر دراین ۲۰ سال غفلت شود، کشور وارد عرصه سالمندی می‌شود و دیگر نمی‌توان کاری را پیش برد.

پنجره جمعیتی چیست؟

پنجره جمعیتی یك اصطلاح در جمعیت‌شناسی است که می‌خواهد یك موقعیت را نشان دهد. وقتی این پنجره باز است یعنی تعداد جمعیت جوان و میانسال کشور که نیروی کار کشورند، در وضعیت خوبی است ولی وقتی این پنجره بسته می‌شود معنی‌اش کم شدن زاد و ولدها، کاهش شدید جمعیت جوان و حرکت جمعیت به سمت پیری است.

در واقع پنجره جمعیتی سر و کارش با آدم‌های ۱۵ تا ۶۴ ساله است که هم نیروی کار مولدند و هم مستعد ازدیاد نسل. پنجره جمعیتی همچنین با مبحث ترکیب جمعیتی ارتباطی تنگاتنگ دارد؛ زیرا جمعیتی متوازن است و ساختاری درست دارد که در هر شرایطی سنین مختلف با درصدهای متعادل درجامعه حاضر باشند و بتوانند سنین قبل و بعد خود را پشتیبانی کنند، یعنی جوانان ضامن تولد نسل جدید باشند و سالمندان پشت گرم به وجود جمعیت جوان.

شش سال قبل که بحث پنجره جمعیتی درکشور داغ بود، علی‌اکبر محزون، مدیرکل وقت آمار جمعیتی سازمان ثبت‌احوال کشور به ما گفت که جمعیت جوان و میانسال در کشور سهم ۷۱ درصدی از کل جمعیت دارد که بیشترین مقدار درطول تاریخ ایران است و این اتفاق شاید ۳۰۰ سال دیگر تکرار شود. در واقع طبق گفته این مقام وقت، شش سال قبل وضعیت جمعیت و پنجره جمعیتی کشورمان مطلوب بوده، ولی گویا هرچه زمان می‌گذرد زاد و ولد در تنگنا قرار می‌گیرد و جمعیت بیشتر به سمت پیری میل می‌کند.

> این روزها جمعیت جوان و میانسال در کشور سهم ۷۱ درصدی از کل جمعیت دارد که بیشترین مقدار درطول تاریخ ایران است و این اتفاق شاید ۳۰۰ سال دیگر تکرار شود. هرچه زمان می‌گذرد زاد و ولد در تنگنا قرار می‌گیرد و جمعیت بیشتر به سمت پیری میل می‌کند

تشویق به فرزندآوری در مجلس

درباره این که فرصت کشورمان برای به تعادل رساندن جمعیت و تلاش برای باز نگه داشتن پنجره جمعیتی چه قدر است، اتفاق نظر وجود ندارد. عده‌ای گفته اند این فرصت ده سال دیگر تمام می‌شود، عده‌ای دیگر ۲۰ سال آینده را فرصت نهایی دانسته اند و برخی دیگر حرف از ۳۰ سال دیگر می‌زنند. در کنار این عددهای متفاوت و نبود اتحاد کلامی، درباره نرخ باروری درکشور نیز تشکیك وجود دارد تا جایی که نمی‌دانیم نرخ تولد در کشور بالاخره ۲/۱ درصد است یا ۱/۸ درصد. کسی که این تشکیك را به وجود آورد نیز شخص وزیربهداشت است که در نامه اخیرش به رهبر انقلاب شرح داد که عده‌ای عدد ۲/۱ درصد را اعلام کرده اند درحالی که او و همکارانش نسبت به این آمار شك کرده و آنقدر رویش بحث کرده‌اند که متفقا به عدد ۱/۸ درصد رسیده‌اند که عددی کوچك‌تر از سطح جانشینی جمعیت است.

دیروز با مرکز آمار ایران تماس گرفتیم تا یکی از مسؤولانش عدد درست را به ما بدهد و به این جبهه‌بندی‌ها در موضوع فرزندآوری و نرخ باروری خاتمه دهد اما چون گفت‌وگو با هیچ مسؤولی میسر نشد تشکیك‌ها نیز به قوت خویش باقی ماند.

در میان این همه تشکیك اما مجلس شورای اسلامی این روزها نرخ باروری ۲/۵ درصدی را پیگیری می‌کند و می‌خواهد با به جریان انداختن دوباره طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده، زاد و ولد در کشور را رشد دهد. این طرح البته طرح تازه‌ای نیست و سابقه‌اش به سال ۹۲ برمی‌گردد ولی چون به گفته فاطمه ذوالقدر، سخنگوی کمیسیون فرهنگی مجلس، بار مالی داشته، پس از دوبار در دستور کار قرار گرفتن در مجالس نهم و دهم به تصویب نرسید و در نتیجه متوقف شد.

طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده طرح مفصل ۵۰ ماده‌ای است که مهم‌ترین هدفش رساندن نرخ باروری به عدد ۲/۵ درصد تا سال ۱۴۰۴ و ارتقای کیفی جمعیت تا سال ۱۴۳۰ است که این دو هدف کوتاه‌مدت و بلندمدت قرار است از طریق ارائه تسهیلات مالی به زوج‌ها محقق شود.

ذوالقدر به مهر گفته است برای رسیدن به این اهداف، آموزش سبك زندگی مناسب و انجام ازدواج سالم، تهیه خوابگاه به‌ویژه برای دانشجویان متأهل، اولویت استخدام برای مردان دارای فرزند و مردان متأهل و زنان دارای فرزند در بخش دولتی و غیردولتی و ارائه تسهیلات برای تهیه مسکن را دنبال خواهند کرد و تا آنجا که بتوانند طرح را اصلاح می‌کنند تا از بار مالی ناشی از آن کاسته شود و در نتیجه طرح به قانون تبدیل شود.

طبق این طرح وزارتخانه‌های بهداشت، علوم، فرهنگ و رفاه نقش‌های کلیدی دارند و از خوابگاه‌سازی برای دانشجویان متاهل دارای فرزند تا استخدام زنان صاحب فرزند تا معافیت بیمه‌ای کارفرمایانی که مادران شاغل را استخدام می‌کنند، باید پیگیری کنند. همچنین وام رفاه دانشجویان متاهل باید طبق این طرح دوبرابر شود و حتی شهرداری‌ها برای ساخت مسکن متاهلان باید عوارض پروانه ساختمانی را به حداقل ممکن برسانند. ۹ ماهه شدن مرخصی زایمان و شیردهی کارکنان زن دستگاه‌های اجرایی، بخش‌های غیردولتی و مشمولان قانون کار با پرداخت حقوق و فوق‌العاده‌های مربوط نیز یکی از مواد همین طرح است که سال‌هاست بخش خصوصی به آن تمکین ندارد.

این‌که صندوق‌های بیمه و بازنشستگی نیز مکلفند درصورت تمایل مادران شاغل دارای فرزند با حداقل ده سال سابقه کار، آنها را بدون رعایت شرط سنوات بازنشسته کنند یکی دیگر از مشوق‌های این طرح برای فرزندآوری است که در عین حال بار مالی سنگینی به دولت، صندوق‌های بازنشستگی و حتی بخش خصوصی وارد می‌کند.

با وجود این بار مالی اما کمیسیون فرهنگی مجلس احیای این طرح را در دستور کار قرار داده و امیدوار است با تبدیل آن به قانون لازم‌الاجرا، راه زاد و ولد در کشور را هموار کند؛ راهی که مجلسیان خوب می‌دانند دست‌اندازهای متعددی همچون وضعیت اقتصادی، بیکاری و مشکلات معیشتی و چشم‌انداز مبهم جوان‌ها برای تشکیل خانواده بر سر راه آن ایستاده است.

چرا طرح های تشویقی موفق نیست؟

مکث

غفور شیخی، جامعه‌شناس

تغییر نگاه جامعه ایرانی به مقوله فرزندآوری را می‌شود از زوایای مختلف بررسی کرد؛ مثلا این که تفکر و نگرش مردم از حالت سنتی یعنی از والدین سالاری، به سمت تفکر مدرن و نیمه مدرن یعنی فرزندسالاری حرکت کرده و این تغییر جهت بر فرزندآوری نیز اثر گذاشته است.

از سوی دیگر، در یک دهه اخیر شکل تامین معیشت مردم تغییر کرده و فشار اقتصادی بر خانواده ایرانی زیاد شده است. کاهش ارزش پول، افزایش تحریم و فشار اقتصادی باعث شده زوج ها از فرزندآوری هراس داشته باشند.

یکی از دلایل مهم دیگر اما همسان سازی جامعه ایرانی با فرهنگ جهانی است. در اغلب کشورها، جوامع به سمت کاهش جمعیت رفته‌اند و در این خصوص تبلیغات زیادی نیز کرده اند.

موضوع کاهش فرزندآوری در کشورمان را البته می شود از زاویه طرح های تشویقی نیز تحلیل کرد. باید گفت طرح‌هایی که تاکنون با عنوان تشویقی در جامعه مطرح شده اند هیچ کدام مشوق خوبی برای ازدواج و فرزندآوری نبوده اند. مثلا چه کسی با وام ۲۰ تا ۳۰ میلیون تومانی می‌تواند ازدواج کند؟

علاوه بر قدرت مادی مشوق ها، موضوع مهم این است که فقط مشوق هایی می توانند موفق عمل کنند که در ساختار اجتماعی، قومیتی و فرهنگی هر جامعه مورد مطالعه قرارگرفته و موفقیت‌شان تضمین شده باشد. به این ترتیب طرحی که درکلانشهر تهران قابل انجام است، لزوما در شهرهای دیگر نتیجه مطلوب ندارد.

بنابراین هر طرحی در حوزه فرزندآوری یا ازدواج باید عملی باشد که این نیز نیازمند انجام تحقیقات میدانی و فرهنگی است. حقیقت این است که ساختار معیوب، کارکرد معیوب هم دارد. بنابراین برای این که طرحی موفق اجرا شود، باید ساختاری مناسب داشته باشد که این ساختار نیز یکشبه ایجاد نمی شود و حداقل به دو دهه تلاش نیاز دارد.

خطر قانون بدون پیوست خانواده

جامعه+

حجت‌الاسلام حسن ناصری‌پور
رئیس انجمن علمی مطالعات خانواده در ایران

واژه جمعیت مدتی است برای جامعه ایرانی با واژه بحران گره خورده است. وقتی در دهه گذشته صحبت از جمعیت با پیشوند بحران مطرح می‌شد، دلایل آنچنانی از سوی دولت وقت ذکر شد مبنی بر این‌که امکانات و منابع مالی برای این سیاست وجود ندارد.

استدلال آنها مبنی بر افزایش آسیب‌های اجتماعی و بحران نسلی بود. نه‌تنها این هشدار جدی گرفته نشد بلکه تبلیغاتی صورت گرفت بر خلاف این هشدار و تشویق به تك‌فرزندی و دو فرزندی بیشتر شد.

متاسفانه موضوع تك‌فرزندی یا دو فرزندی حالا از پله‌های فرهنگی بحث عبور کرده و تبدیل به یك فرهنگ شده است. تغییر فرهنگ و باور هم به‌راحتی صورت نمی‌گیرد. تغییر این ذهنیت از خانواده ایرانی هم با فرمول دستوری یا حتی تبلیغات فرهنگی از جنس این روزها هم صورت پذیر نیست.

این کار مسلتزم فراهم شدن بسیاری از شرایط است. یعنی جا افتادن فرهنگ افزایش جمعیت به بسترهای مناسب فرهنگی، معیشتی، اقتصادی، پرورشی و ... نیاز دارد. به این مفهوم که با تصویب یك لایحه و مطرح شدن یك طرح در صحن علنی به سرانجام نمی‌رسد. صدای این بحران به گوش رسیده، اما بحران واقعی امسال و چند سال آینده نیست. آمارها نشان می‌دهد در سال ۱۴۱۰ ما شاهد یك هرم جمعیتی میانسال و کهنسال خواهیم بود.

در آن سال‌هاست که تبعات این بحران خودش را در سطح جامعه نشان خواهد داد. در بحث توسعه مهم‌ترین منبع نیروی انسانی است و در این منبع مهم‌ترین شاخص نیروی انسانی جوان تحصیلکرده است. در دولت دهم شاهد فعالیت‌هایی در حوزه جمعیت بودیم اما دو دولت گذشته تقریبا هیچ توجهی به این موضوع نشان نداده‌اند و بسیاری معتقدند که تاثیر این بی‌توجهی در آینده‌ای نه چندان دور برای جامعه ایرانی دردناك خواهد بود.

تلخی دردناك این موضوع در روزگار کنونی این است که حتی دختران و پسران ما را که علاقه به فرزندآوری هم داشته باشند، به یك باوری رسانده که یك فرزند برای زندگی کافی است. وقتی از بستر مناسب برای اجرای یك سیاست حرف می‌زنیم می‌توانید نشانه‌هایش را در زندگی امروز هم ببینید، به عنوان مثال افرادی هستند که از روی ناچاری پدران و مادرانشان را به خانه سالمندان می‌برند و از نظر عاطفی دچار بحران شده‌اند چون جنس بافت و تربیتشان به گونه‌ای نیست که چنین کاری انجام دهند اما تنها یك دلیل ساده و مهم دارند، این که جایی برای نگهداری از والدین سالمندشان ندارند. همین موضوع یعنی فراهم نبودن بستری به نام مسکن برای تشویق به فرزندآوری.

ریخت‌شناسی اجتماعی ما در آینده نوید چنین واکنش‌هایی از سوی فرزندان خانواده‌ها را می‌دهد، چرا که ما جزو معدود کشورهایی هستیم که برای تصویب قوانین‌مان پیوست خانواده نداریم. در سیاست‌های کلانی مثل پرداخت یارانه هم چنین پیوست‌هایی دیده نمی‌شود چه برسد به قوانین پایین‌تر.